

TREĆE DOBA

SPECIJALNO IZDANJE POVODOM 1. OKTOBRA MEĐUNARODNOG DANA STARIJIH

Karikaturista Danasa Predrag Koraksić Korax otkriva kako zadržava motivaciju i inspiraciju u 88. godini života

CORAX: Likovi su sve gori i gori, ima još puno posla za mene

Beograd - „Za vreme Titove vladavine apsolutno nije bilo moguće praviti karikature sa likovima, da crtate političare to je bila tabu tema, a ja sam silno želeo da se bavim živim ljudima i da crtam likove. Kada sam ja već trebao da se penzionišem, Tito je umro i ja sam tek onda dobio priliku“, kaže Predrag Koraksić Koraks, karikaturista Danasa i trenutno najstariji aktivni crtač političke satire u Srbiji.

Pojavili su se slobodni listovi i za njega je, kako kaže, bilo potpuno otkrovenje da može da se bavi onime što je oduvek želeo.

„Od tada, ja se više nisam zaustavio. Tek na zalasku karijere mi se posrećilo, i to me drži da radim ovo i danas“, kaže Koraks.

Sa svojih 88 godina, Koraksić radi punom parom - svakoga dana šalje redakciji Danasa novu karikaturu kojom kritikuje politička dešavanja mnogo oštrije i britkije, sa više elana, nego većina koji su po godinama mlađi od njega.

Idejama i „kefalom“, kako kaže Koraks, on je još uvek mlad i u punoj snazi, a tamo

gde ruke zbog godina ne mogu da isprate njegov tok misli, tu je moderna tehnologija - kompjuteri i Fotošop, koje aktivno koristi, da ga odmene.

Za svakodnevno crtanje karikatura, Koraks kaže da je rutina na koju je navikao, ali da ponekada postaje „malo dosadno“ ne zbog umora ili nedostatka želje za radom, već

Foto: BEIAPHOTO / Dragan Gojic

zbog zamora istim temama i dešavanjima u društvu koje ga prate veći deo karijere.

„Svakoga dana imam isti zadatak - da se bavim idiotima i da komentarišem ono što oni rade. Posao karikaturiste je da to prati ali ja gledam da to radim što kraće i da pametno koristim svoje vreme. U ovim godinama, nije mi

problem ideja, kefalom mi još uvek radi. Ali imam problema sa crtanjem, i strahovito mi pomažu kompjuter i Fotošop. Najbolje bi bilo kada bih imao nekog naslednika, da mu dam ideje“, kaže Koraks.

Ali takvog nema, jer kako i sam priznaje, crtanje može da se nauči, ali upravo ideje i maštu, karikaturista mora da razvija sam.

„Za jednog karikaturistu je vrlo važno da sam pronade stil i svoj način crtanja. Da bude prepoznatljiv. Ja kad vidim crtež bilo koga od mojih kolega ja odmah znam ko je. Ali moraju da se nauče neke stvari“, navodi on.

U tome se Koraks prisetio i svojih početaka.

„Ja sam studirao arhitekturu ali sam stalno patio za Akademijom. Visio sam tamo stalno, družio se sa slikarima, grafičarima, profesorima“, kaže Koraks, setno se osvrćući na to da

Volim da crtežom opalim šamar političarima: Predrag Koraksić Koraks

Idejama i „kefalom“ još uvek sam mlad i u punoj snazi

sada ima sve manje i manje prijatelja, „moja generacija skoro da ne postoji više“.

Crtanjem je počeo da se bavi već sa 17 godina, i nikada nije prestao, nikada nije izgubio želju za tim, niti razmišljao o drugom poslu.

„Kada sam počeo da se bavim ovim poslom, počeo sam da radim za „Jež“. Tamo sam čak i upoznao Pjera, on je tada još bio živ, dolazio u redakciju i igrao šah. Jednom sam prišao da posmatram partiju, stajao sam u nekim kratkim pantalonama pored table na kojoj su igrali, a on me pogledao i rekao 'čiji si ti mali?' e to sam za-

pamtio jer mi je bio veliki trenutak ponosa što se on meni obratio“, priseća se Koraks.

Sticajem okolnosti, upravo je Koraks bio taj, koji je nakon Pjerove smrti, dobio zadatak poznatog režisera Zdravka Velimirovića, da rekonstruiše Pjerove crteže za potrebe filma koji se o njemu snimao.

„Naslov je bio „između dva kralja“ i obrađivao je najproduktivniji period u Pjerovoj biografiji, između vladavine kralja Petra Prvog i kralja Aleksandra. Ja sam retuširao te Pjerove karikature. Dva meseca sam radio na tome jer su neke bile skoro uništene. To je za mene bila neverovatna škola, tada sam naučio kako se crta“, ističe on ponosno.

Ipak, iako je znao da crta, nije mogao da obrađuje ono što je najviše želeo - likove, ljude, političare. Kako se priseća Koraks, to za vreme Titove vladavine prosto nije bilo dozvoljeno, „bilo je tabu“.

„Sećam se da su u Ježu tu privilegiju imala možda dvojica, trojica karikaturista, Ivan Lučev i Sabahudin Hodžić, oni su u par navrata nacrtali likove ali ti crteži nisu imali onu satiričnu notu, više su bili prijateljski crteži. „Jež“ je imao jednu karikaturu Tita, na naslovnoj strani, kada se Tito vratio sa putešestvija brodom „Galeb“. Sabahudin je tada napravio karikaturu kako se Tito vraća a Jovanka ga oklagijom čeka i pita gde si bio tri meseca.

Tek na zalasku karijere dobio sam priliku da radim ono što želim, to me drži i danas

ski crteži. „Jež“ je imao jednu karikaturu Tita, na naslovnoj strani, kada se Tito vratio sa putešestvija brodom „Galeb“. Sabahudin je tada napravio karikaturu kako se Tito vraća a Jovanka ga oklagijom čeka i pita gde si bio tri meseca.

Nastavak na strani 3

Godine donose meteoropatiju i ekspresivniji crtež

Pored svakodnevnog posla na crtanju karikatura, naš karikaturista priznaje da se drugim aktivnostima bavi onoliko koliko mu zdravlje dozvoljava. Jedini posao koji bi sada mogao da obavlja, osim crtanja karikature, jeste da „radi u meteorološkoj stanici“, kako sam u šali kaže, zbog toga što unapred oseti sve promene vremenskih prilika, koje mu teško padaju. Ipak, o bolestima nerado govori, već zadržava vedrinu i dok nam objašnjava kako su mu godine otežale držanje četkice. „Mislim da mi je crtež postao pomalo krut, nema taj senzibilitet kao kada se crta četkicom, jer kompjuter nema dušu. Ali mene svi ubeđuju da se ne vidi razlika. Prilagodio sam se i pokušavam da napravim što jednostavniji crtež, on zahvaljujući tome zaista bude i ekspresivniji“, kaže Koraks.

Priče jednog kosjerskog stolara, čoveka koji godinama ručno oštiri noževe i žene koja izrađuje unikatne predmete od presovane vune

Kako opstaju stari zanati i zanatlije u modernom svetu

Kosjerić/Pančevo - Modernizacija i globalizacija sa sobom su donele brz život, laku zaradu ali i laku potrošnju. Danas se gotovo sve može naći u radnjama, izrađeno brzo, fabrički i serijski. Ono što se retko nalazi jeste kvalitet po pristupačnoj ceni.

Nekada veoma cenjeni zbog svog kvaliteta i unikatnog karaktera, poslovi od kojih su ljudi živeli i zarađivali, danas su mahom zaboravljeni. Sve je manje ljudi koji se bave starim zanatskim poslovima, dok se mladi ne usuđuju ili ne zanimaju da započnu takav biznis, uprkos mogućnosti da se stara umeća prilagode novom vremenu.

Ipak, kada neko želi unikatni predmet prvoklasnog kvaliteta, potražiće zanatliju koji može da iznese očekivanja klijenta. Industrija mnogo toga može da ponudi, ali ne i „autorski pečat“ koji ponesu predmeti napravljeni ručno i sa ljubavlju.

Stolar preciznih ruku i velikog srca

Stolara je sve manje, a posebno onih koji se time bave na tradicionalan način: Miodrag Jovanović

Miodrag Jovanović - Mija (86), kosjerski stolar od drveta pravi umetnost. Obradom drveta bavio se čitav svoj život, izradio je mnoštvo unikatnih komada nameštaja, ukrasnih komoda, ormara ali je otišao i korak dalje - od drveta je napravio i kućice kojima je dao nazive magazica, magacin itd.

Ono što je karakteristično za deka Mijove tvorevine, kako tvrde njegovi sugrađani, jeste to da se na svakoj oslikava trud i užitek sa kojim je napravljena.

Kroz razgovor o tome kako njegov zanat opstaje pored fabrika koje mnogo brže i jeftinije izrađuju predmete od drveta, Miodrag nam je objasnio da „su ljudi koji cene kvalitet i vole autentičnost spremni da čekaju i plate za predmete koji će zadovoljiti njihove želje“.

Prema rečima njegovih mušterija, „Mijov rad je uvek jedinstven i temeljan, napravljen precizno i tačno po zamisli naručioca“.

Zanimalo nas je i da li je stolarstvo još uvek aktuelan zanat kao što je to bio slučaj tokom prethodnog veka, na šta je Miodrag naveo „da je stolara sve manje, a posebno onih koji se time bave na tradicionalan način.“

Stava je da mladi ne teže da se bave njegovim zanatom jer im je „lakše da rade na mestima i u firmama gde je lakše zaraditi novac.“

„Ručna obrada drveta zahteva posvećenost i volju, a novac koji se dobije nije ništa veći od zarade na poslovima koji zahtevaju manje napora“, navodi Miodrag.

Dodaje da je jedan od razloga zašto se mladi ne bave obradom drveta i to što ovaj zanat zahteva prostor i materijal koji je najpogodnije obezbediti na selu, a „mladi beže od sela“.

Ni oštar nož ne odoleva zubu vremena

U istoj opštini živi i **Svetozar Obrenović - Selko (82)**, jedini čovek u okolini Kosjerića koji ručno oštiri noževe na staromodnom i novomodnom točku.

On je za Danas rekao da „svoj rad retko naplaćuje, već da pruža usluge u zamenu za druge usluge - za oštrenje noževa komšija će mu pomoći na njivi i slično“. Ne može se reći da od svog zanata živi, ali mu na ovaj način svakako pomaže pri sprovođenju poslova koje ne može sam da završi.

Za oštrenje noževa komšije mu pomažu na njivi: Svetozar Obrenović Selko

rio da oštrenjem noževa mlada populacija ne želi da se bavi, jer je naviknuta da staro lako menja novim.

„Baš kao što je sve u ovom brzom vremenu privremeno, tako su i stvari koje imaju utilitarnu svrhu sve propadljivije i brže se odbacuju“, dodaje on.

Ankini unikati od presovane vune

Ima i žena po Srbiji, koje čuvaju od zaborava stare zanate. Prebirajući po tezgi punoj svojih rukotvorina, Pančevka **Anka**, govori o tome kako je vuna po prvi put ušla u njen život, pre nepunih 10 godina.

„U početku sam radila nakit, ogrlice i broševe od vune, metodom valjanja vune, nešto kasnije, kada sam malo bolje izučila zanat počela da kombinujem razne tehnike starog zanata, tako da kod mene možete videti i razne komade garderobe urađene tehnikom pletenja i tehnikom valjanja vune, kao i vezom i zlatovezom“, otkriva nam Anka svoju priču o ovom starom zanatu.

Presovanu (pustovanu) vunu Anka pretvara u razne odevne predmete, tako da kod nje možete naći pregršt odeće, šešira, kapa, šalova, jakni, torbi i patika, kao i raznih ukrasnih i namenskih predmeta za kućnu upotrebu.

Majstorica Anka sa svojim rukotvorinama na tezgi u Pančevu

Spominje da se od skoro bavi i farbanjem svile prirodnim materijalima i biljkama, tako da su svi njeni proizvodi napravljeni ručno od isključivo prirodnih materija vune, kože i svile.

U svaki proizvod je uloženo mnogo vremena i truda, kaže Anka, dok nam objašnjava kako slika vunom razne prizore na tašnama i garderobi.

„Znate, to se slaže deo po deo, ređaju se boje, čekam da se osuše jer se vuna meša sa vodom i sapunom, pa onda ako se pomeri slika u toku noći, popravljam pincetama i heklicama deo po deo“, otkriva Anka za Danas.

Ima registrovanu zanatsku radnju pod imenom „Anka i razigrana vuna“, izlaže po sajmovima, manifestacijama i izrađuje stvari po narudžbini.

Kako kaže, od svog rada najviše naplati materijal koji je vrlo skup kako bi joj se uopšte isplatio.

Najčešće prodaje na tezgama u centru Pančeva koje je grad obezbedio i dao na besplatno korišćenje preduzetnicima koji se bave ručnim radom, zaboravljenim delatnostima, i prehrambenim proizvodima.

„To mi najviše odgovara jer sam ja Pančevka, blizu mi je, mogu da dođem kada meni odgovara, i ako ne ide, da odem kući“, dodaje ona.

Kod nje kupuju i mladi i stari, a kako kaže, najveći problem je kad ponekad mušterije naruče stvar i na nju zaborave, pa prođe neko vreme dok ona ponovo uspe da je proda.

Primećuje da se u poslednjih par godina davno zaboravljeni zanati „vraćaju na mala vrata“. Da li zbog povećanja nezaposlenosti, ili zbog sadašnje epidemije korona virusa, nije sigurna, ali tvrdi da u poslednje vreme mnogi ljudi pronalaze svoje mesto u ovom poslu.

Ponosno kaže da su svi dezeni, šare, kombinacije boja i slike proizvod njene mašte i kreativnosti i da se izuzetno trudi da svaki proizvod koji izađe iz njene radionice bude potpuno unikatni i pravo umetničko delo koje govori samo za sebe.

Čuvarima stare tradicije, našim zanatlijama, preostaje samo nada da će se pronaći pojedinci koji će njihova umeća sačuvati od vremena i zaborava.

Kristina Bondžulić
- Isidora Atanacković